

Toronyóra felállítása Szilágysomlyón 1857-ben

Installation of a clock tower at Șimleu Silvaniei in 1857

Instalarea ceasului de turn în Șimleul Silvaniei

EMÓDI ANDRÁS

Királyhágómelléki Református Püspökség levéltára

Abstract

In 1857 the tower clock of the local Reformed church was completed and installed from public donations; it was the second tower clock of the town. It was manufactured by clock-maker–locksmith József SCHÁVEL from Debrecen. The study examines the history and circumstances of the preparation of the clock on the basis of contemporary archives records.

Rezumat

În anul 1857, în urma consistentelor donații bănești ale cetățenilor orașului și ale mai multor personaje din viața publică locală și regională, a fost realizat și montat în turnul bisericii reformate cel de-al doilea ceas de turn din localitate. Meșterul ceasornicar a fost SCHÁVEL József din Debrețin. Bazându-se pe surse arhivistice, articolul analizează antecedentele și circumstanțele acestui eveniment.

Szilágysomlyón a 19. század derekáig az idő múlását, pontos állását egyetlen nyilvános, mindenki számára látható óra mutatta. A vidéki település viszonylatában akkor még feltétlenül ritkaságszámba menő zseb- vagy asztali órák mellett a Kraszna-parti városban az időt csak a római katolikus templom tornyában már régóta működésbe helyezett toronyóra mérte.¹ A szegényebb városlakók, a piacolásra, vásározásra ide érkező környékbeliek, az átutazók és a köztereken tartózkodó polgárok többségének számára az időbeni tájékozódás egyetlen módja volt feltekinteni a Magura tövében lévő, ám a város fölé emelkedő katolikus templomtorny valamelyik óraszámplájára. Különösen a városka keleti és délkeleti térségeiből, ezen irányokba hosszan elnyúló utcáiból az említett számlapok aligha lehettek tisztán láthatók, a minorita rezidencia környékéről szemlélődők előtt pedig a Magura hajlata teljességében takarta a tornyot. A BÁTHORYak által emelt késő középkori plébániatemplom 18. századi átépítésének története, annak kronológiája nem teljesen tisztázott, ám levéltári adataink egyértelműsítik, hogy 1766-ban már állt a torony és benne a csengettyűs óraszerkezet (*Turrim, quae anteriori parti Ecclesiae adjacet, muratam habet ... in hac Turri est Horologium, et una campanae quatuor, inter quas usu ordinario duae, tertia pro agonisantibus, quarta est Horologij tintinnabulum*).² Ezirányú kutatások hiánya okán nem állapítható meg, hogy a 19. század közepén még mindig ezen ódon óraszerkezet működtette-e a számlapok másusait.

A Kraszna vármegye székhelyén élő reformátusok kötemplomát 1729-ben kezdték építeni (a korábbi faszerkezetű épület alapjaira) a helybeli plébánosok éveken át tartó harcias gáncsoskodása kíséretében. A templom mellé 1766-ban épült újabb haranglábat 1799-ben lebontották, végül 1801-1815 között épült fel József NITSCH, majd annak halála után Joseph HUBER helybeli németajkú kőműves pallérok irányítása és tervei alapján a ma is látható torony (1–2. ábra).³ Bár felső párkányzata a szokásoknak megfelelően óraívvel készült el, abba számlapok és tornyába óraszerkezet akkor még nem került. A közeli Ipp református templomának

¹ A hazai templomi toronyórák történetének tömör összefoglalását, a készítőikre vonatkozó alapvető ismereteket adja TAKÁCS József 1999: Szeged új toronyórái és mesterei 1806–1883, *A Móra Ferenc Múzeum évkönyve*, 1999/2. Szeged, 233–236.

² *Conscriptio ... Archidiaconatus Krasznensis et Mediocris Szolnok 1766* (a zilahi plébánia levéltárának töredéke a Nagyváradai Római Katolikus Egyházmegyei Levéltár őrzésében, j.n.)

³ Szilágysomlyói református egyházközségi levéltár / Vagyoni ügyek / 1. köteg / 1801. március 15-én és 1813. február 21-én kelt szerződések.

példája is mutatja, hogy az amúgy is többnyire títusterveket használó palléroktól a közösségek már az építkezés megkezdése előtt megkövetelték a leendő óraszámok elhelyezését is lehetővé tévő homlokzati kialakítást (... ezen építendő toronynak vakolását, meszelését köteles tökéletesen a legszebb móddal bé végezni, valamint szintén a felső részbe a reménységünk szerint tsináltatandó óra helyet is meg hagyni és kitsinosítani).⁴ Az már másodlagos kérdés volt, hogy a közösségnek az anyagi ereje mikor tette lehetővé egy óraszerkezet beszerzését és felszerelését, melynek költségei egy kisebb falusi templom esetében felérték a toronyépítés teljes munkadíjával, de legalábbis annak jelentős részével.

1. ábra. A szilágysomlyói református templom a 19–20. századfordulón

A somlyói református eklézsia híveinek 18. század közepi teljes létszámát egy egyházi adóösszeírásból becsülhetjük meg, az akkori 160 adófizető családfő és özvegy legalább 500, de akár 7–800 főt is jelenthetett. 1766-ban a helyi római katolikusok száma 552 volt.⁵ E kiegyenlített arány a következő száz évben is fennmaradt, az 1850. évi első hivatalos népszámlálás adatai 1217 római katolikusról és 1263 reformátusról tesznek említést. A teljes egészében görög katolikus románság száma 785 volt és már ekkor jelentős, közel 200 főt kitevő zsidó közösség lakta a vármegye székvárosát. Bár a 19. század derekára a két nagy felekezet közötti nyílt egymásnak feszülés jórészt megszűnt, a levéltári források tanúsága szerint e csendesebb időszakban is kisebb-nagyobb incidensek zavarták meg az együttélést, többnyire azonban már az egészségesebb versenyszellem jegyében. E sodorvonalba illeszthető be a kálvinista közösség 1856-ban kezdődő óraállítási igyekezete is, melynek indítékai között vitathatatlan gyakorlati megfontolások (időmérés és jelzés, szakrális szerep) éppúgy helyet kaphattak mint a felzárkózás igénye a katolikus egyház ilyen téren fennálló előnyéhez, a „mi toronyóránk” óhajta. Négy évtized telt el a torony felépítésétől, amikor is apa és fia, idősebb és ifjabb MIHÁLTZ Elek kezdeményezésére megtörténtek az első lépések a toronyóra fellállítására érdekében. Id. GELENCEI MIHÁLTZ Elek mérnök már 1817-ben tanácsokkal és tervrajzzal látta el az egyházközség vezetését, az akkor építendő új papilak költségeinek kalkulációja kapcsán. Az 1830-as években *consistorialis személy*, azaz egyháztanácsos volt, s végre 1837-ben az ő rendkívül precíz költségvetése és tervei alapján zajlott a templom teljes renoválása, illetve a papilak mellett lévő vendégfogadó építése.⁶ A főgondnoki tisztséget is viselő öregúr az óraállításkor, nyolcvan évesnél is idősebb kora ellenére továbbra is egyháztanácsosként működött. Ekkor fia, ifjabb MIHÁLTZ Elek (†1863) városi jegyző volt, majd rövidesen Kraszna vármegye levéltárnoka lett.⁷

⁴ Ippi református egyházközségi levéltár / 1826. október 12-én kelt szerződés. A toronyba a reménység ellenére óra sohasem került.

⁵ Szilágysomlyói református egyházközségi levéltár / Közigazgatási ügyek / 1. köteg / 1750 körüli conscriptio és *Conscriptio ... Archidiaconatus* i.h.

⁶ Szilágysomlyói református egyházközségi levéltár / Vagyoni ügyek / 1. köteg / 1817. június 25-én kelt jegyzék és 1837. évi leltár, költségvetések (1837 január és március).

⁷ Ifj. MIHÁLTZ Elek honvéd tisztként részt vett az 1848-1849. évi szabadságharcban. Akkori levelezésének (feleségével, apjával) egy része fennmaradt a késői leszármazottaknál. Ld. TARI Lujza: *A szabadságharc népzenei emlékei*.

2. ábra. A szilágysomlyói református templom tornya és toronyórájának számlapja ma

1856. augusztus első napján városi jegyzői minőségében fogalmazta meg ifjabb MIHÁLTZ az óraállítás szükségességét és indította útjára a majd másfél esztendő múltán, 1858 januárjában lezárt gyűjtőívet (*I. melléklet*).⁸ Kezdetül a széleskörű helyi összefogásra alapoztak az anyagi háttér megteremtése érdekében, úgy tűnik ebben nem is csalatkoztak, hiszen az összegyűlt közel 900 ezüstitforint (pengőforint) teljes egészében fedezte a költségeket. Igen tanulságos végigtekinteni a mellékelt gyűjtőíven, melynek aláírói – az adakozók – között a szegényebb városlakóktól a módos mestereken, társulatokon, céheken, a helyi és vidéki, vármegyei nemességen, református és katolikus lelkészekon, egyházi gondnokokon, a Somlyón letelepedő örményeken, a kis számú értelmiségen, az abszolutista államgépezet helyi képviselőin át az erdélyi görög katolikus érsekig (korábban somlyói esperes volt!) és a szamosújvári görög katolikus püspökig (Ioan ALEXI szilágyperecseni születésű!) mindenki adakozott tehetsége, lehetősége szerint. Az idő szavát korán megértő és a helyi társadalomba betagozódni kívánó zsidó kézművesek és kereskedők ugyancsak nagylelkűen támogatták a kezdeményezést. Igazi társadalmi összefogás rajzolódik ki szemeink előtt. Éppen az óraszerkezet leendő alkotójának egy kevéssel korábbi (1843–1846) munkája kapcsán értesülünk arról, hogy a debreceni impozáns kéttornyú Szent Anna templom esetében – bár az ottani gyűjtés kifejezetten csak a városban lakó katolikusokat szólította meg – a helyi prépost-plébános 500 forintos adományától eltekintve mindösszesen 367 forint gyűlt össze mintegy 190 adakozótól.⁹ Debrecenben ekkor több mint kétezer katolikus élt, míg Somlyón az ottani gyűjtéskor alig több mint ezerkétszáz református. A teljes szilágysomlyói lakosságot, azaz a valamivel több mint három-ezer főt megcélzó gyűjtés tehát egyértelmű sikertörténet volt! Az 573 adakozó nevét tartalmazó lajstromot az utókor emlékeztetére a református egyházközségi és a városi levéltárban egyaránt elhelyezték.

ÉDER László egyházgondnok, ifj. MIHÁLTZ Elek és KOVÁCS Dániel helyi órásmester (nyilván kisóra készítő és javító) az 1856. év tavaszán vagy nyarán Szilágysámsonba utaztak az ott éppen akkor felállított

Világhálós elérhetősége: <http://48asdalok.btk.mta.hu/tanulmanyok/nepdalok-nepies-dalok-indulok-a-48-as-szabadsagharcrol-illetve-az-1848-49-koruli-idokbol?start=3>

⁸ Szilágysomlyói református egyházközségi levéltár / Számadási ügyek / 2. köteg / 1856. évi iratok. Az óraállításra vonatkozó iratanyag további része – szerződés, számlák, elszámolások – ugyanitt található (1856–1858 közötti iratok), ezt a továbbiakban már nem hivatkozunk.

⁹ TAKÁCS József 1992: Hogyan kapott toronyórát a debreceni Szent Anna templom? *A Debreceni Déri Múzeum évkönyve 1989–1990*, Debrecen, 232–233.

toronyóra megtekintésére.¹⁰ Feltehetően személyesen is találkozhattak a szerkezet készítőjével, de mindenképpen valószínűsíthető, hogy mintegy referenciamunkát nézték meg. A gyűjtőív útraindítását követően 1856. augusztusában leveleket küldtek ki az ügy potenciális támogatóihoz vagy közbenjárókhoz (ld. a számadás 3–11 tételeit, *III. melléklet*), szeptember 4-én és 25-én pedig SCHÁVEL József debreceni órásnak, aki toronyóránk készítője lesz. SCHÁVEL József működéséről a toronyórak hazai történetét kutató TAKÁCS Józsefnek egyik tanulmányából értesülünk részletekbe menően. Az 1807-ben született SCHÁVEL 1832-ben már *horopeus*, azaz kisórákészítő volt. Közvetlen rokonságban állt a szintén debreceni TRACK és BAUER órás (és lakatos) dinasztia tagjaival, a környék legjelentősebb toronyóráinak készítőivel. Mindnyájan római katolikusok voltak. Az 1840-es évek derekán a városi polgárjogot elnyerő SCHÁVEL úgy tűnik részlegesen felhagyott az órás mester-séggel és egy malomipari vállalkozás részvényese lett, ott gépészként is működött. 1855 utáni pályafutása mindeddig ismeretlen volt, a kutatás szem elől tévesztette, debreceni levéltári forrásokban személye többé nem fordult elő.¹¹ Szilágysomlyói forrásaink szerint 1856 kora őszén még biztosan Debrecenben tartózkodott, sőt, a gyűjtőív lapszéli bejegyzése rögzítette lakhelyét is: *Órásmester Sável Joseff lakik Debreczenbe a Liskai ház mellett Szt. Annába*. Az egyházközség és SCHÁVEL közötti levelezés fennmaradt postai feladóvevényei és átvételi elismervényei tanúsága szerint 1857 júliusától SCHÁVEL már nem tartózkodott Debrecenben, a neki címzett leveleket Szentandrásra továbbították, az okmányokon nagyváradi postai és szentandrásai körjegyzőségi bélyegzők láthatók (*7. ábra*). 1857 novemberében és decemberében a küldeményeket Somlyóról már Nagyváradra címezték, ám ezeken is látható a szentandrásai körbélyegző. Kétséget kizáróan Biharszentandrásról van szó, és ez esetben egy dologra biztosan gondolhatunk: a katolikus SCHÁVEL Debrecenben személyes ismeretségben volt és szoros viszonyt ápolt a Szent Anna templom – melynek tornyába mint láttuk 1843–1846 között toronyórát készített – mindenkori plébánosaival (1852-ig MOLNÁR Péter, utána HUZLY Károly), akik egyúttal váradi kispósti tisztséget is viseltek. A kispópostság kevés számú birtoka közül is a legjelentősebb éppen Biharszentandrás határában volt, jövedelmező malommal. SCHÁVEL talán ez utóbbi kapcsán kerülhetett időlegesen Nagyvárad közelébe, éppen a szilágysomlyói megrendelés időszakában.

A református templomok tornyai gyors iramban épültek a 18. századi korlátozások II. JÓZSEF-kori feloldása után, így volt ez a Tiszántúlon, a hatalmas Bihar vármegyében és a Szilágyságban is. A toronyórak készítőire és kezelőire vonatkozó irodalom leszögezi, hogy Debrecen regionális központnak tekinthető már a 18. század derekától kezdve, 1770 körül három, 1810 körül egyidejűleg hét – esetenként toronyórakat is készítő – órás és lakatos szakember működött a városban, 1828-ban az ország Dunától keletre fekvő részein mindössze Kassa és Temesvár szállhatott versenybe Debrecenrel. A 19. század első harmadában e debreceni mesterek többsége elsősorban németföldről betelepült katolikus családok tagja vagy leszármazottja volt, kik egymással kiterjedt rokoni kapcsolatban is állottak.¹² Kezdetén álló, tárgyunkra vonatkozó levéltári gyűjtőmunkánk eddig is igazolta, hogy a csekély számú Nagyváradon működő és toronyórát is készítő mester mellett a bihari régió és Szilágyságnak különösen a nyugati fele minden kétséget kizáróan a debreceni szakemberek működési terepe volt. E feltáratlan történet egyetlen epizódjaként említenénk meg a szilágynagyfalusi református templom esetét, ahová 1833-ban készített 1 000 váltóforintért – azaz 400 ezüstforintért – toronyórát az 1770-ben készült korábbi szerkezet helyébe a debreceni BAUER Antal. Az összeg itt is közadakozásból gyűlt össze.¹³ BAUER Antal a debreceni református Nagytemplom toronyórájának a készítője volt (1824–1827 között), SCHÁVEL József kinevezett gyámja, házassági tanúja és atyai jóbarátja, a korszak legkeresettebb debreceni órás mestere.¹⁴ Látható, hogy a lehetőségek köre egy toronyóra építéskor, a megfelelő mester kiválasztása kapcsán meglehetősen szűk volt. Bár ezeremester vidéki lakatosmesterek kevésbé igényes kivitelezésű gépezeteiről is van adatunk, egy-egy módosabb közösség vélhetően időt és anyagiakat nem kímélve tapasztaltabb szakembert keresett, és azzal készítette el a majd templomának tornyában évtizedekig, esetenként egy teljes évszázadon át működő órát.

A SCHÁVEL József és a szilágysomlyói református egyházközség közötti szerződést 1856. október 6-án írták alá (*II. melléklet*), abban részletesen kitérve a szerkezet elemeire, minőségére, a garanciális feltételekre. SCHÁVEL a vállalások között külön is kiemelte, hogy *mind nagyság, mind minőségre nézve a Sz. Sámsoni*

¹⁰ A szilágysámsoni eklézsia és templomának történeti adatait, benne az óraállítás időpontját ld. *** 1876: *Névkönyv az Erdélyi Ev. Ref. Anyaszentegyház számára 1877*. Kolozsvárt, 29.

¹¹ TAKÁCS József 1992: i.m. 235–237.

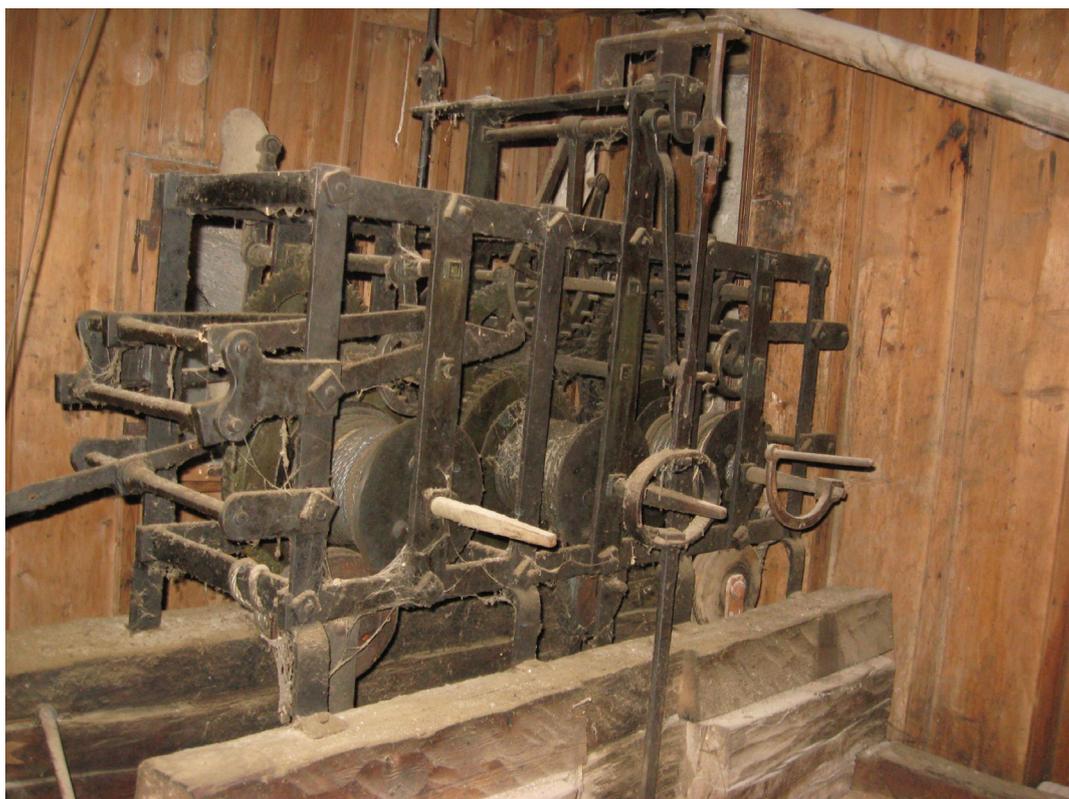
¹² TAKÁCS József 1991: *Toronyórakészítők és -kezelők Debrecenben 1770–1830, Hajdú–Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XVIII*. Debrecen, 37–50.

¹³ Bejegyzés a fennmaradt legkorábbi vegyes anyakönyv végén. Zilahi Állami Levéltár / Anyakönyvek gyűjteménye – 799 sz. (a forrásra ZSIGMOND Attila hívta fel a figyelmemet, melyért ezúttal is köszönettel tartozom).

¹⁴ TAKÁCS József 1991: i.m. 46–48; Uő. 1992 i.m.

órához hasonlóul fogja elkészíteni a somlyói szerkezetet is. Meggyőződésünk, hogy a ma is a szilágysámsoni református templom tornyában lévő, működésképtelen régi óraszerkezetet SCHÁVEL készítette, minden körülmény erre mutat. Az ottani órát utoljára 1905-ben újította fel a szomszédos Kirván lakó DEBRECZENI József, 240 koronáért.¹⁵ A somlyói szerkezet elkészítését és beépítését SCHÁVEL 666 ezüstforint összegért vállalta, végül is a három darab, a tervezettnél kissé nagyobb átmérőjű mutató táblákra fordított többlet összeggel együtt 699 forintot fizettek ki a mesternek.¹⁶ Az utókor rendkívül szerencsés, hiszen a somlyói óraállítás szinte teljes iratanyaga fennmaradt az egyházközségi levéltárban,¹⁷ így pontosan rekonstruálni lehet annak menetét:

SCHÁVEL a szerkezetet vélhetően debreceni műhelyében kezdte el építeni 1856 őszén, ennek menetét nem ismerjük. A templomtornyos ácsolt belső szerkezetének módosításával, az óraház kialakításával kapcsolatos anyagbeszerzést (tölgyfagerendák, deszkák) 1857. január első napjaiban eszközölték. Érdekes módon ifj. MIHÁLTZ már ekkor gondoskodott a majdani órakezelő bérezéséről, ugyanis január 9-én hat ezüstforintot fizetett ki SZARVADI Pálnak előleg gyanánt. MIKLÓSI József kovácmester márciusban készítette elő a szükséges vasalatokat, felszorító vasakat, kapszokat, *pipás ráma szegeket*. Ugyanakkor SZATHMÁRI László vas- és fűszerkereskedéséből apró vasalatokat, sarkokat, szegeket vásároltak nagyobb összegért. A torony szerkezetének belső felépítését módosító ács munkákra, az óraállítás kialakítására 18 ács napszámot fizetett ki ÉDER László gondnok március folyamán és majd további négyet június végén. 1857 áprilisában SCHREFFER János asztalos a torony kelet felé néző ablakát készítette el (véltetően cseréről volt szó). A ma is teljes épségében megtekinthető óraházat KÁBA Gábor asztalos mester készítette el 26 pengőforintért, mely összeget június 24-én vette át MIHÁLTZ Elektől. Munkája a szükséges lakatos és üvegező munkákat is magában foglalta. A csinos óraházra kétszárnyú üvegezett ablakot, arra toló rendszerű fatáblát, zárral ellátott bejárati ajtót készített, továbbá *az mánushoz feljáró táblának egy pár sarkot, egy reteszt és egy lakatot fel vasalásával együtt*. Az óraház burkolatához további 500 lécszeget vásároltak ORAVETZ Endre kereskedőtől. A munkálatok végének közeledtével, július elsején GÁL Máté lakatosmester *a Reformátusok tornyába fel állítandó pondus házhoz készítettett zárért* 3 váltóforintot vett fel. *Az torony beli órához való pundus kő el hozataláért* augusztus 8-án fizetett MIHÁLTZ.

3. ábra. A szilágysomlyói toronyóra szerkezete

¹⁵ Szilágysámsoni református egyházközségi levéltár / Szerződés 1905. augusztus 27.-i dátummal.

¹⁶ a Magura felé eső toronyhomlokzat nem kapott számlapot.

¹⁷ Az elszámolásban (III. melléklet) felsorolt 41 iratból 34 ma is fellelhető.

Az óraszerkezet (3. ábra) tényleges beszerelésére 1857 decemberében került sor, tehát SCHÁVEL hozzávetőlegesen egy esztendeig dolgozott rajta. *Az órára tett költségek feljegyzése az órás megérkezése után* című 11 forint és 36 krajcár (pengő pénzbe) összegről szóló december 31.-i elismervény tételei tartalmazzák a MIKLÓSI József kovácmester által SCHÁVEL rendelkezésére bocsájtott műhelynek a bérleti díját, az ács és kőműves legényeknek és több segítőknél a bérét, további anyagköltségeket. A 42 forintról szóló számla, mely SCHÁVEL szilágysomlyói tartózkodásának (december 24–30. között) közvetlen költségeit tartalmazta öt személy és három ló egy heti szállás és tartás költségeiről tudósít, SCHÁVEL tehát nem egyedül érkezett. A számlapok behelyezésére is ekkor került sor, SCHÁVEL József december 30-án vette át utolsó munkadíját, 1858 első napján feltehetően már saját, működőképes „fertályos toronyórája” volt az egyházközségnek és a tágabb városi közösségnek.

Ifj. MIHÁLTZ Elek 1858. január 6-án lezárta a gyűjtőívet és tételes – *okadatolt* – számadást, jelentést készített az egyháztanács részére a *kisded de kedves* városa díszét és méltóságát emelő toronyóra felállításának költségeiről (*III. melléklet*). A levéltárban lévő iratok ezt követő további kiadásokat is rögzítettek. Január 20-án az *torony beli óra pendalumjánál lévő kis ajtóra egy lakatért* fizettek ki 12 krajcárt, egy korábbi kiadást az 1858. évi összesítő számadás jelez: *az óra pundus kövek vasalására lakatosnak* 48 krajcárt.¹⁸ Az óraállítás körüli munkálatok példás megszervezése után a további teendőkről is gondoskodtak, 1858. január 18-án ugyanis KOVÁCS Dániel helyi *óraművésznek* – aki annak idején a sámsoni toronyórát referenciaként megtekintette – 6 forint 40 és fél krajcárt fizetett ki ifj. MIHÁLTZ Elek pengő pénzben, az órás saját szavai szerint *az Evang. ref. egyház tornyába mostanába ujjonnan fel állított órára leendő gondoskodásomért fizetés gyanánt*. Az 1859. és 1860. évi egyházközségi számadások a *toronybeli óra felhúzó*nak illetve Nagy Mihálynak *óra huzási fizetés* gyanánt kiutalt 6, majd 6 és fél forintról szólnak. Az órát illetően az egyházközség pénztárát elsősorban ez utóbbi kiadási tétel terhelte meg az elkövetkező évtizedek során, hiszen az alkalmi javításoktól, igazításoktól eltekintve (kezdetben KOVÁCS Dániel feladata) és az évi egy üvegnyi kenéshez szükséges faolaj – melynek ára 1 forint volt – megvásárlásán kívül más közvetlen kiadása nem volt. Ifj. MIHÁLTZ Elek gondoskodott e legnagyobb költség enyhítéséről is, hiszen már 1858. február 4-én titkári minőségében indítványozta a városi közgyűlésnek, hogy költségvetéséből az is járuljon hozzá az órafelügyelő bérezéséhez (*IV. melléklet*) ugyanúgy, mint a katolikusok esetében is.¹⁹ A megszavazott évi 4 pengő forinttal együtt az óra húzásáért Szilágysomlyón ezután összesen esztendei 10 forintot fizettek a mindenkor megbízott személynek.

Az 1913. évi átfogó egyházközségi vagyonelejtár a SCHÁVEL József készítette *régi toronyóra* értékét 600 Koronára becsülte, ugyanekkor például az orgonát 1000, a szószéket annak koronájával együtt 300, a toronyban lévő két harangot 1 600, a 17/18. századi ezüst és ón klenódiумok egyikét sem többre mint 60 Koronára.²⁰ SCHÁVEL szerkezete még hosszú ideig szolgálta a somlyóiakat, végső kiiktatására és a mánusok elektromos vezérlésű meghajtására 2000 után került sor. A régi szerkezetnek, tartozékainak és nem utolsó sorban az óraháznak a megőrzése, állagmegóvása a jövőben is elemi kötelessége lesz az egyházközségnek, hiszen sajnos az átlagosnál nehezebben mozdítható műszaki–kézművesipari emlékeinket is veszélyezteti a korunkra jellemző értékvesztés és hanyagság, no meg a gátlástalan műtárgykereskedelem praktikái.

Közleményünkkel egy olyan témára kívántuk felhívni a figyelmet, mely 18/19. századi erdélyi és partiumi vonatkozásaiban – különösen levéltári háttérét tekintve – rendkívül csekély mértékben kutattott, alig néhány szigorúan technicista szemléletű közleménytől eltekintve értékelhető tanulmányok ismereteink szerint nem születtek e téren.²¹

¹⁸ A kőből készült súlyok eredeti vasalásukkal ma is helyükön függenek.

¹⁹ Szilágysomlyói református egyházközségi levéltár / Vagyoni ügyek / 1. köteg / 1858. évi iratok

²⁰ U.ott. 1913. évi iratok.

²¹ MÁRTON László 2005: *Toronyórák és napórák Erdélyben. Kis művelődéstörténet*, Csíkszereda; BITAY Enikő, MÁRTON László, TALPAS János 2009: *Technikatörténeti örökség a kalotaszegi Magyarvalkón, Tudomány- és Technikatörténeti Füzetek, 1.* Kolozsvár; BITAY Enikő, MÁRTON László, TALPAS János 2010: *Technikatörténeti örökség Magyargyerőmonostoron, Tudomány- és Technikatörténeti Füzetek, 2.* Kolozsvár.

Az erdélyi toronyórák történetét taglaló elősorolt tanulmányok a levéltári kutatások harmadlagos szerepe okán kísérletet sem tettek a konkrétumok, azaz műhelyek, központok, tendenciák azonosítására, netalán mesterek és egyes szerkezetek kapcsolatba hozására, többnyire az időmérés általános történetét és a toronyórák szerkezeti felépítését boncolgatták. Esetlegesen kiválogatott objektumok bemutatása kapcsán olykor a tárgyalt műtárgy készítésének időpontját is csak évszázados „pontossággal” tudták megbecsülni. Úgy gondoljuk, hogy a szigorúan technicista szemléletű megközelítésnél, kinematikai rajzok közlése mellett hasznosabb lenne – művelődés- és tudománytörténeti közlemények esetében mindeképpen – az óraállítás közvetlen társadalmi háttérének a vizsgálata, a műtárgy lehetőség szerinti műhelyhez vagy mesterhez kapcsolása, a vonatkozó levéltári források teljességre törekvő kiaknázása. Nem hagyhatjuk szó nélkül a két utóbbi tanulmányban szereplő következtelenségeket sem: *Összehasonlítva a két helység [Magyarvalkó és*

I. melléklet

E földi lét legnagyobb, s legfontosabb feladatai közé tartozik az időt a lehetőségig legcélszerűbben használni föl; s vannak elhivatások, kötelezettségek, foglalatosságok, s teendők, melyeknek eszközlése, teljesítése, s végrehajtása gyakorta nem csak napokhoz, de órákhoz sőt óranegyedekhez van oly szorosan kötötve, hogy a tette kitűzött idő elmúlásztása s elhanyagolása sok esetekben nem csak hátra maradást s bosszúságot, de még kipótóthatatlan kárt vesztést, s veszélyt is okozhatnak s vonhatnak magok után; sokszor egész készséggel s elhatározottsággal végeznék az ember minden teendőit, éppen azon szükséges perczekben, melyek azoknak végre hajtására kitűzvék, de mihelyt a kitűzött idő nem napokhoz, hanem bizonyos órákhoz s gyakran óra negyedekhez van kötötve, legjobb akarata mellett sem lehet pontos, mert nem tudhatja az idő hol állását, s így tetteit csak taláalomra intézheti; időmérőre múlthatatlan szükségünk van, s ez eszközt ehez meg nem szerezni valójába sok tekintetbe káros.

E szempontból indulva ki tisztelettel tanálok meg pólgártársaimat az eránt, hogy egy az Evan[géliumi] Refor[mátus templom] Tornyába megvásárlandó óra megszerzéséhez tehetségök szerint járúlni méltóztasának és ezen jelen aláírási ívet ezennel meg is kezdem azon forró óhajtással, hogy számos pártolókra tanálhassak, és azon megjegyzéssel, hogy azon tisztelt egyének neveik, akik ez üdvös cél elérhetését segedelmek által elő mozdítani méltóztatandnak, egy az Egyház levéltárába béteendő névjegyzék által fognak örökítettetni, s ezúton a késő maradék is hálás köszönetet szavazánd jelen segedelmezésökért.

Sz.Somlyón Augustus hó 1^{ső} napján 1856^{ban}

Iffjabb Miháltz Elek város jegyzője

Sorszám	Névsor	Polgári állása	Pengőbe	
			Rf.	Xr.
1.	Ifjabb Miháltz Elek	Város Fő jegyzője	8	–
2.	Groisz Gusztáv	Kerületi Főnök	2	–
3.	Id. Miháltz Elek	Nyugalmazott mérnök	10	–
4.	Poleschons Ur	Törvényszéki elnök	2	–
5.	Palliardi Károly	Járás főnök	5	–
6.	Klo(v)netzki Gyula	Járási hivatalnok	1	–
7.	Stankovits Ignatz	Járási hivatalnok	1	–
8.	Tömösváry Ferencz	Adófelügyelő	2	–
9.	Linhárt	Kerületi biztos	1	–
10.	Sturm Titus	Kerületi titkár	2	–
11.	Kroper Josef	Kerületi biztos	1	–
12.	Cap Karl	Cs.k.adópénztárnok	1	–
13.	Johann Gahen	Adó ellenőr	1	–
14.	Johann Philipescu	Adóhivatali számtiszt	–	30
15.	Richter Paul	Só pénztárnok	–	30
16.	Brem Ferencz	Só ellenőr	–	30
17.	Ignatz Kaun	Só mázsamester	–	30
18.	Reisz György	Mázsás	–	30
19.	Virág Josef	Vendéglős	1	–
20.	Eiben János	Plebanus, és esperes	2	–
21.	Szabó László	Rom. Cath. segédlelkész	–	30
22.	Lázár Antal	Kereskedő	–	30
23.	Josintzi László Báró	Birtokos	5	–
24.	Özvegy Huberthnő	Birtokosnő	1	–
25.	Keller Robert	Tanácsos	1	–
26.	Bocsáncki Márton	Földbirtokos	1	–
27.	Bocsáncki Adolf	Szabadságos katona	1	–
28.	Huberth Iván	Ügyvéd	3	–

Magyargyerőmonostor] toronyóráit megállapítható, hogy nem egy és ugyanazon mester munkái, és nem egy időben készültek (2009, 56 o.), majd a másik közleményben Összehasonlítva az említett két szomszéd település [Magyarvalkó és Magyargyerőmonostor] toronyóráinak szerkezeti elemeit ... azt a következtetést vonhatjuk le, hogy mindkét toronyóra Nagyváradon, ugyanabban a műhelyben készült (2010, 32 o.).

Sorszám	Névsor	Polgári állása	Pengőbe	
			Rf.	Xr.
29.	Surányi és Hirsman	Kereskedők	4	–
30.	Huberth Josef	Földbirtokos	3	–
31.	Abrahám Antal	Gyermek	–	12
32.	Schwarz Márton	Ideiglenes adjuntus	–	30
33.	Halmágyi László	Sz. Somlyó városi Polgár-mester	10	–
34.	Kováts László	Földbirtokos	10	–
35.	Pándi Jánosné	Földbirtokos	1	–
36.	Hollaki Alberth	--	1	–
37.	Benedikty László	--	1	–
38.	Józsa Gyula	Gyógyszerész	6	–
39.	Kusztos András	Magánzó	1	–
40.	Rác Albert	Posta kezelő	1	–
41.	Kolos Ferencz	Gyógyszerész segéd	–	30
42.	Ifj. Lázár János	Üveges	4	–
43.	Herman Berger	Izraelita	1	–
44.	Benedek Josef	Izraelita	–	30
45.	Kovrig Antal	Polgár	1	–
46.	Arndt Ernő	Cs. k. kerül. törvény tiszt	–	30
47.	Papp János	Polgár	1	–
48.	Korbuj Márton	Tanár	1	–
49.	Telleszky János	Cs. k. törvényszéki orvos	1	–
50.	Gál Joseff	Földbirtokos	5	–
51.	Nagy Imre	Birtokos	2	–
52.	Özv. Izsákné	Polgárnő	1	–
53.	Józsa Amalie	Doktorné	1	–
54.	Erős István	Birtokos	1	–
55.	Récsi István	Birtokos	2	–
56.	Szathmári Dániel	Polgár	1	–
57.	Kobalrausch Juliánna	Polgárnő	5	–
58.	Győry Laczi [!]	Birtokos	1	–
59.	Özv. Szabó Gáborné	Birtokosnő	2	–
60.	Egei Antal	Birtokos	2	–
61.	Bodnár András	Polgár	1	–
62.	Sánta Ferencz	Birtokos	2	–
63.	Gracza János	Birtokos	4	–
64.	Végh István	Városi gazdasági felügyelő	2	–
65.	Farkas Károly	Rom. Cath. Egyházi gondnok, és Birtokos	1	–
66.	Rothmájer Allajos	Birtokos	1	–
67.	Kállay Amália	Császári kapitáné	5	–
68.	Ambrus Antal	Polgár	1	–
69.	Ujfalvi Sigmund	Polgár	5	–
70.	Bartha András	Birtokos	5	–
71.	Szarvadi Pál	Birtokos	2	–
72.	Szénásy Miklós	Hivatalnok	5	–
73.	Varju János	Városi Tanácsos	2	–
74.	Kováts Ferentz	Birtokos	1	–
75.	Fejér József	Kereskedő	1	–
76.	B. Huszár Lajos	Birtokos	5	–
77.	Benkő Lázár	Birtokos	12	–
78.	Lázár Tivadar	Jegyző	2	–
79.	Páskuj Lajos	Szathmári Rom. Cath. segédlelkész és tanár	–	30
80.	Papp Antal	Kereskedő	–	30
81.	Özv. Farkas Josefnő	Birtokosnő	2	–
82.	Lázár Josef	Krasznai birtokos	1	–
83.	Kenderesi Károlyné	Birtokosnő	1	–
84.	Özv. Végh Mihálynő	Birtokosnő	2	–

Sorszám	Névsor	Polgári állása	Pengőbe	
			Rf.	Xr.
85.	Éder László	Egyházi al gondnok	5	–
86.	Schweinitz Katalin	Kerületi Bába	1	–
87.	Schweinitz Cristian	Gubás mester	1	–
88.	Moga Joseph	Egy Olah	5	–
89.	Rosenberger Ferencz	Gyalui zsidó	2	–
90.	Kedves György	Polgár s birtokos	3	–
91.	Vas Antal	Polgár	1	–
92.	Lengyel Lajos	Polgár	1	–
93.	Özvegy Gál Jánosnő	Polgárnő	1	–
94.	Szabó Károly	Polgár	1	–
95.	Katona Joseff	Polgár	1	–
96.	Puska Joseff	Polgár	1	–
97.	Juhász András	Polgár	1	–
98.	Csoka Sándor	Cs. Kir. Felszoll. Visgáló biztos	1	–
99.	Beke Imre	Szabadságos katona	1	–
100.	Kovács Antal	Polgár	1	–
101.	Nagy Sándor csizmadia	Polgár	1	–
102.	K(urt..i) Dávid	Polgár	1	–
103.	Totfalus István	Polgár	1	–
104.	Idősbb Varju János	Birtokos	1	–
105.	Nagy Károly	Polgár	1	–
106.	Öreg Balaskó István	Polgár	–	12
107.	Pauchard Sándor	Cs. Kir. Felsz(oll) Visgáló Segéd	1	–
108.	Szathmári László	Kereskedő	1	–
109.	Krizsán György	Polgár	1	–
110.	Her(manszki) Mihály	Polgár	1	–
111.	Szikszai Lázár	Polgár	1	–
112.	Bölöni Zsigmond	Ilosvai birtokos	3	–
113.	Izraelita előjáróság	Sz. Somlyó	2	–
114.	K(ákai) Joseff	Polgár	2	–
115.	Özv. Kovács Istvánnő	Birtokosnő	1	–
116.	Dombi Károly	Krasznai jegyző	2	–
117.	Gazner Rosa	Birtokosnő	–	30
118.	Farkas György	Birtokos	2	–
119.	Dull László	Birtokos	1	–
120.	Dull Pál	Birtokos	1	–
121.	Nagy Bálint	Birtokos	–	30
122.	Erdős János	Birtokos	2	–
123.	Bányai Ferentz	Gubásmester	1	–
124.	Bartha Izsák	Birtokos	1	–
125.	Vadai Ferentz	Gubásmester	1	–
126.	Nagy Elek Mihály	Fazakas	1	–
127.	Angyal János	Sz. Somlyai Cs. K. Tollnok	1	–
128.	Oláh Károly	Polgár	2	–
129.	Vig Ferentz	Polgár	–	20
130.	Oláh Mihály	Polgár	1	–
131.	Varga László	Polgár	1	–
132.	Magyarosi Imre	Polgár	1	–
133.	Losontzi Lajosnő	Polgárnő	1	–
134.	Nagy András	Polgár	–	8
135.	Wirág László	Polgár	1	–
136.	Fazakas Joseff	Gubás	–	24
137.	Kozma Károly	Gubás	–	20
138.	Szilágyi Joseff	Gubás	1	–
139.	Horváth András	Gubás	1	–
140.	Szél András	Gubás	1	–

Sorszám	Névsor	Polgári állása	Pengőbe	
			Rf.	Xr.
141.	Szabó András	Gubás	–	30
142.	Ifj. Kozma Joseff	Csizmadia	1	–
143.	Török Mihály	Földmíves	–	30
144.	Fazakas Ferentz	Csizmadia	1	–
145.	Száva Mihály	Polgár	–	30
146.	Hel(metzi) Joseff	Polgár	1	–
147.	Nolik Lajos	Polgár	1	–
148.	Vas János	Polgár	–	30
149.	Ifj. Potsweiler András	Kovács	1	–
150.	Özv. Khor Antalnő	Birtokosnő	1	–
151.	Jolbég Kristoff	Birtokos	1	–
152.	Oravetz Endre	Kereskedő	3	–
153.	Nedetzky Sámuel	Mészáros	1	–
154.	Lázár János	Földbirtokos	2	–
155.	Be(czányi Mor)	Hivatalnok	1	–
156.	Paskuj Jozef	Kereskedő	1	–
157.	Nuridsán János	Gazdász	–	10
158.	Miklosi Joseff	Kovács mester s Polgár	2	–
159.	Koronka Lajos	Semmi [!]	1	–
160.	Özv. Ajtai Sámuelnő	Kémeri birtokosnő	2	–
161.	Kusztos Sigmondnő	Birtokosnő	1	–
162.	Özv. Ádám Károlynő	Birtokosnő	–	24
163.	Székely János	Ti(már)	1	–
164.	Mántz Miksa	Puskamíves	–	30
165.	Pap Dániel	D ^r .	1	–
166.	Kállai János	Szijjártó	1	–
167.	Száva Károly	Ács	2	–
168.	Dancs Pálnő	Birtokosnő	–	20
169.	Nedetzky János	Birtokos	–	30
170.	Biró Istvánnő	Birtokosnő	–	20
171.	Kovács Ferentz	Szabadságos Káplár	1	–
172.	Kozma Sámuel	Birtokos	1	–
173.	Szász Joseff	Csizmadia	1	–
174.	Öreg Szénási Ferentz	Birtokos	1	–
175.	Kovács János	Polgár	1	–
176.	Veress András	Fazakas	–	30
177.	Özv.Lázár Lászlónő	Fazakasnő	–	20
178.	Posa István	Fazakas	–	24
179.	Vitéz Josefnő	Átsnő	–	20
180.	Sámel Gábor	Fazakas	–	30
181.	Kováts Sigmond	Tímár	1	–
182.	Dul Péter	Gubás	2	–
183.	Balla Ferentz	Gubás	1	–
184.	Varga András	Földmíves	–	24
185.	Bányai Lajos	Fazakas	1	–
186.	Magyari Mihálynő	Gubásnő	–	20
187.	Gombos Lajos	Festő	1	–
188.	Éles Károly	Áts	–	30
189.	Víg Ferencz	Városi polgár	1	–
190.	Öreg Sándor András	Birtokos	1	–
191.	Farmati Ferentz	Szijjártó	1	–
192.	Stáncs Márton	Kováts mester	–	30
193.	Ifj. Szénási Ferentz	Gubás	1	–
194.	Kozma Pál	Tímár	–	30
195.	Kis Imre	Birtokos	2	–
196.	Kiss Lajos	Tímár	1	–

Sorszám	Névsor	Polgári állása	Pengőbe	
			Rf.	Xr.
197.	Farnos János	Tímár	–	20
198.	Vulpényi Josef	Tímár	–	30
199.	Kiss János	Tímár	1	–
200.	Kozma János	Tímár	–	20
201.	Ábrahám István	Tímár	–	8
202.	Özv. Ketskeméti Jánosné	Csizmadianő	–	30
203.	Nagy Lajosnő	Birtokosnő	1	–
204.	Asztalos István	Csizmadia	–	30
205.	Szizsik György	Csizmadia	–	24
206.	Csengeri János	Csizmadia	1	–
207.	Verőtzi Antal	Csizmadia	1	–
208.	Papp Ferentz	Földmíves	–	10
209.	Sárközi István	Gubás	–	24
210.	Ifj. Veres István	Földmíves	–	10
211.	Helybeli polgári Csizmadia Czéh	Ferenczi István Czéh- mester által	5	–
212.	Szabó Czéh	Czéhmester Krizsán György által	2	–
213.	Gozner Joseff	Czipész	1	–
214.	Perczel Károly	Polgár	–	30
215.	Kusztos Therézia	Polgárnő	1	–
216.	Gönczi György	Fazakas	–	24
217.	Takáts András	Ács	2	–
218.	Öreg Oláh László	Földmíves	1	–
219.	Gudor Josef	Szőcs	–	30
220.	Thot Mihály	Ács	–	24
221.	Gudor Ferentz	Szöts	–	24
222.	Kállmán Josef	Tímár	1	–
223.	Kálmán Ferentz	Csizmadia	1	–
224.	Balog György	Bodnár	–	6
225.	Molnár János	Fazakas	–	30
226.	Nagy László	Csizmadia	1	–
227.	Krivos Jánosnő	Tímárnő	–	30
228.	Erdődi Károly	Tímár	1	–
229.	Szabó Joseff	Szőcs	1	–
230.	Bartha Sigmond	Kovács	–	30
231.	Hiri Sámuel	Csizmadia	–	30
232.	Kiss Sámuel	Csizmadia	–	24
233.	Bikkfalvi Sándor	Csizmadia	1	–
234.	Fodor László	Földmíves	–	20
235.	Kiss József	Mérnök	2	–
236.	Hatvani Mihály	Gubás	2	–
237.	Brill Farkas	Kereskedő	–	30
238.	Idősbb Schönstein Antal	Tímár	–	24
239.	Czégényi Szabó István	Tímár	–	12
240.	Kalik Joseff	Földmíves	–	24
241.	Papp Joseff	Csizmadia	–	30
242.	Veress Joseff	Földmíves	1	–
243.	Pál István	Gubás	1	–
244.	Ecsedi Imre	Földmíves	–	10
245.	Roff Lajos	Gubás	1	–
246.	Ecsedi Joseff	Hütös polgár	–	10
247.	Szentkirályi János	Gubás	–	10
248.	Nagy Sándor	Gubás	–	10
249.	Ács Lukáts	Molnár	–	16
250.	Surányi Pál	Ács	1	–
251.	Mélán János	Ács	–	12
252.	Nagy Mihály	Gubás	–	10

Sorszám	Névsor	Polgári állása	Pengőbe	
			Rf.	Xr.
253.	Mészáros György	Földmíves	–	10
254.	Péntek Károly	Gubás	1	–
255.	Németh Dániel	Sattler	–	12
256.	Guti György	Csizmadia	–	30
257.	Özv. Surányi Istvánnő	Polgárnő	–	10
258.	Gál Ignác	Kerületi írnok	–	20
259.	Özv. Marosi Lászlónő	Polgárnő	–	20
260.	Özv. Fodor Károlynő	Polgárnő	1	–
261.	Ifj. Koza Joseff	Ács czéhmester	1	–
262.	Ifj. Kovács Dániel	Órás	2	–
263.	Özv. Sófalvi Ferencznő	Papnő	1	–
264.	Kálló Lajos	Birtokos	–	30
265.	Kálló László	Birtokos	–	30
266.	Gitz Péter	Gubás	1	–
267.	Andrásy Antal	Mérnök	1	–
268.	Sájter János	Kőmíves	–	30
269.	Ősz Joseff	volt katona	1	–
270.	Prém János	volt bőgész	1	–
271.	Koroján Demeter	Gr. Cath. Sz. vicarius	1	–
272.	Thoth János	Birtokos	–	30
273.	Magyar Sámuel	Polgár	–	10
274.	Váradai László	Földmíves	–	30
275.	Veres István	Ács	–	30
276.	Thot Mihály	Napszámos	–	6
277.	Szekeres Ferentz	Földmíves	–	24
278.	Szóllósi István	Gubás	–	30
279.	Nagy Mihály	Földmíves	–	30
280.	Boros Mihálynő	Földmíves	–	30
281.	Nagy György	Földmíves	–	10
282.	Séra Antal	Gubás	–	6
283.	Püsök István	Földmíves	–	12
284.	Jeleni Joseffnő	Csizmadia	–	6
285.	Török Ferentz	Tímár	–	20
286.	Sárdi Joseffnő	Csizmadianő	–	20
287.	Balás Dánielnő	Földmíves	–	10
288.	Janó Istvánnő	Földmíves	–	12
289.	Janó Ferencznő	Földmíves	–	8
290.	Nagy János	Földmíves	–	8
291.	Józsa György	Földmíves	–	6
292.	Potsweiler István	Földmíves	–	8
293.	Janó István	Földmíves	–	12
294.	Seres Péternő	Földmíves	–	12
295.	Szakáts Susánna	Földmíves	–	6
296.	Schönstein Jánosnő	Tímárnő	–	30
297.	Máthé István	Lakatos	–	12
298.	Kraus Károly	Izraelita	–	36
299.	Brill Farkas	Izraelita	1	–
300.	Sófalvi Miklós	Csizmadia	–	30
301.	Papp Kristófnő	Polgárnő	–	20
302.	Krest Wilhelm	Idegen	–	24
303.	Poriesz Joseff	Izraelita	1	–
304.	Lukács György	Hajdú	–	40
305.	Gáspár Ábrahám	Izraelita	1	–
306.	Páskuj János	Polgár	–	30
307.	Soós István	Napszámos	–	6
308.	Raff László	Gubás	1	–

Sorszám	Névsor	Polgári állása	Pengőbe	
			Rf.	Xr.
309.	Ifj. Dombi László	Polgár	1	–
310.	Dátz Péter	Földmíves	–	20
311.	Balaskó György	Bodnár	1	–
312.	Roscher Lajos	Serföző	1	–
313.	Jancsó Károly	Hivatalnok	1	–
314.	Wiski György	Hivatalnok	2	–
315.	Lang Moritz	Kereskedő	2	–
316.	Madas Vaszilika	Földmíves	–	4
317.	Lázár Julianna	Háztulajdonosnő	–	6
318.	Brill Dávid	Izraelita hütös polgár	1	–
319.	Kobori P.	Idegen	–	40
320.	Demeter Sigmond	Helybeli birtokos	1	–
321.	Szőnyi Joseff	Fűsűs	–	20
322.	Szathmári Dánielnő	Birtokosnő	2	–
323.	Ari László	Kerékgyártó	2	–
324.	Sebes Ferentznő Kovács Anna	Birtokosnő	5	–
325.	Farmathi István	Szijgyártó	1	–
326.	Özv. Nagy Mártonnő	Szijgyártónő	–	6
327.	Pénzes András	Szántóvető	1	–
328.	Székely Sándor	Felszoll. biztos	2	–
329.	Gaál János	Felsz. segéd	2	–
330.	Benkő Joseff	Szabó	–	20
331.	Rátz Antal	Szabó	–	30
332.	Grosz Mihály	Izraelita	1	–
333.	Altmann Mózes	Izraelita	–	30
334.	Artymovitz	Kerületi adjun.	1	–
335.	Goldglanz Farkas Lajos	Izraelita	–	24
336.	Krausz Adolf	Izraelita	–	20
337.	Rosenberg Ignátz	Izraelita	–	12
338.	Dr. Ábrahám Bogdán	– –	1	–
339.	Balkányi Sámuel	Izraelita	–	30
340.	Szilágyi Lakatos Antal	Birtokos	2	–
341.	Bányai Lajos	Czipész	–	30
342.	Mátyusnő	Birtokosnő	1	–
343.	Gentsi Eszter	Birtokosnő	2	–
344.	Krizsán Károly	Hivatalnok	1	–
345.	Kerekes Ferentz	Gubás	–	30
346.	Özvegy Korbuly Jakabnő	Kereskedőnő	–	10
347.	Carl Schuster	Kerületi Comissarius	1	–
348.	Ács és Kőmíves Czéh		2	–
349.	Özvegy Ambrus Jakabnő	Birtokosnő	2	–
350.	Páskuj János	Kereskedő	2	–
351.	Polgár Bálból jött be jövedelem	Augusztus 31 ^e 1856 ^{ba}	15	28
352.	Fleischer János	Borbély	–	10
353.	Neumann Ede	Csendőr Kapitány	2	–
354.	Gyurkó András	Csizmadia	–	30
355.	Óvári Joseff	Ács	1	–
356.	Jakab Antal	Asztalos	–	30
357.	Lázár Josef	Kereskedő	1	–
358.	Soós János	Földmíves	–	30
359.	Mártonffy testvérek	Peretseni lakosok	3	–
360.	Mátyus Ferentz	Birtokos	1	–
361.	Dankó Dániel	Birtokos	–	30
362.	Weisz Adolf	Izraelita	–	20
363.	Réner Imre	Birtokos	1	–
364.	Hoppé Károly	Cs. K. felszólási (?) segéd	1	–

Sorszám	Névsor	Polgári állása	Pengőbe	
			Rf.	Xr.
365.	Kiss Bernáth	Izraelita	1	–
366.	Schivanovich Theréz	Cs. Kir. Kapitánno	1	–
367.	Nagy Elek Sámuel	Szabó	–	30
368.	Pálfi Imre	Csizmadia	–	24
369.	Kanyó Ferentz	Szabó	–	24
370.	Szentpéteri Lajos	idegen	–	20
371.	Szabó Ferentz	Gubás	1	–
372.	Szabó mesterségen lévő ifjúság		2	14
373.	Angyal György	Csizmadia	1	–
374.	Roth Salamon	Izraelita	–	20
375.	Senner Károly	Serföző	–	12
375.	Beregszászi Ádám		1	–
376.	Kövesdy Elek		1	–
377.	Biró János	Hivatali szolga	1	–
378.	Veverán Ventzl	Pintér	1	–
379.	Somogyi Mihály	Evang. Ref. Lelkész helybe	5	–
380.	Sterka Sulutz Sándor	Érsek ő Exellent. Keller Úr által	10	–
381.	Orbán Erzsébet	Birtokosno	1	–
382.	Koronka Lajos	Ügyvéd	4	–
383.	Balaskó István	Házbirtokos	–	48
384.	Siroki Imre	Szabó mester	1	–
385.	Kováts Pál	Földműves	–	20
386.	Szabó czéh	Czéhmaster Krisán György által	3	–
387.	Józsa Euphrosina Hegyiné	Téglási lakos Sz. Somlyói születésű	5	–
388.	Dombi László	Ügyvéd	2	–
389.	Bagossy Sándor	Többször volt országgyűlési követ	4	–
390.	Özv. Mártonfy Kristofnő	Birtokosno	–	20
391.	Szabó mesterségen lévő ifjúság	Sz. Somlyó	–	46
392.	Szathmári László	Kereskedő	4	18
393.	Heller Joseff	Krasznai izraelita	2	–
394.	Némethi Ferentz	Csizmadia	–	30
395.	Minorita ház részéről:		1	–
396.	Ház elnöke		2	–
397.	Cornelius		3	–
398.	N(..)sy György	Öreg ember	–	6
399.	Nagy Pál	Szántóvető	–	30
400.	Nagy Mihály	Gubás	–	20
401.	György Josefné	Szűtsno	–	12
402.	Madas Andrásno	Mészárosno	–	10
403.	Tamássi János	Kereskedő	–	20
404.	Némethi Ferentz	Csizmadia	–	30
405.	Kerekes Sándor	Kováts mester	–	24
406.	Torkos András	Kotsis	–	16
407.	Kraicsovich Ferentz	Díjnok	1	–
408.	Ábrahám János	Birtokos	1	–
409.	Aknai Mihály	Gazdai igazgató	1	–
410.	B. Bánffy Alberth	Egyházi főgondnok	20	–
411.	Fanny Buricoi	Francia tanítónő	1	–
412.	Szabó Susi	Szolgálo	–	6
413.	Szentmarjai Istváno	Birtokosno	–	48
414.	Csizmadia ifjúság	Sz. Somlyó	3	–
415.	Nobel Bál jövedelem	September 28 ^a 1856 ^{ba}	35	15
416.	Guthfreind Sámuel	Izraelita	–	30
417.	Csillag Mihály	Ház birtokos	–	20
418.	Holbesz József	Rom. Cath. segédlelkész	1	–
419.	Filep Sámuelno	Birtokosno	1	–

Sorszám	Névsor	Polgári állása	Pengőbe	
			Rf.	Xr.
420.	Galu János	Tanár	1	–
421.	Józsa István	Mészáros	–	20
422.	Trencsényi Joseff	Lakatos	–	10
423.	Jakab Imre	Csizmadia	–	30
424.	Farkas József	Kereskedő segéd	–	30
425.	Papp Mihály	Kereskedő segéd	–	30
426.	Hirschmann Ábrahám	Kereskedő	–	40
427.	Gerzon Jakab	Kereskedő segéd	–	30
428.	Ifj. Oláh László	Kovács	1	–
429.	Czégényi Szabó István	Tímár	–	24
430.	Thurotzi Thadeus	Üveghuta tiszt	–	10
431.	Gróf Bánffy Miklós	Földesúr	5	–
432.	Simó Károlynő	Nagyfalusi földesúr	1	–
433.	Gróf Rhédey Jánosné	Piskolti földesasszony	5	–
434.	Kovács Istvánnő	Birtokosnő	1	20
435.	Schweinitz Katalin	Háztulajdonos	1	–
436.	Varjasi Mária	Tímárnő	1	18
437.	Vincze Márton	Polgári cipész	1	–
438.	Adamics Josef	Adó al felügyelő	1	–
439.	Huberth Iván	Ügyvéd	2	–
440.	Huberth Josef	Birtokos	1	20
441.	Kováts László	Mint bál bémenti díj (entrée)	–	40
442.	Mártonffy	Bálbémenti díj	2	–
443.	Bodnár társulat	Sz. Somlyó	1	–
444.	Keiser Franz	Catastralis levéltárnok	1	–
445.	Balási Joseff	Birtokos	1	–
446.	Beke Imre	Birtokos	–	12
447.	Bárány János	Kerékjártó	–	30
448.	Szakáts Péter	Földmíves	–	12
449.	Czipész társulat	Sz. Somlyón	2	–
450.	Solomon	Cs. K. becsü biztos	1	–
451.	Báró Bánfi Elek	Bagosi földesúr	5	–
452.	Vályi Károly	Ipi földes úr	1	–
453.	Jakab István	Horváthi birtokos	1	–
454.	Sz. Somlyói gubás czéh	Hatvani Mihály czéh mester által	10	–
455.	D. Pechanitz	Megyei Doktor	1	–
456.	Domjanovics Jakab	Postamester	10	–
457.	Helybeli polgári asztalos lakatos czéh	Nolik Lajos által	6	–
458.	Récsi István	Sz. Somlyó városi tollnok	–	48
459.	Nagy István	Ákosi birtokos	3	–
460.	Benkő Lázár	Bál bémenti díj	1	–
461.	Jolbej Kristóf	Helybeli polgár	1	–
462.	Orbán Károly	Vendéglős	1	–
463.	Ábrahám István	Mint Gál Josefnéli adósságot	1	12
464.	Magyar Samu	Korcsmáros	–	28
465.	Angyal György	Csizmadia	1	–
466.	Nagy Lázár	Krasznai birtokos	1	–
467.	Kováts és Kerékgyártó társulat	Czéh mester Lengyel Lajos által	3	–
468.	Ábrahám István	Mint Heres Lászlónál lévő adósságot	1	–
469.	Szalavetz Ágoston	Haszonbérllő s birtokos	2	–
470.	Varga György	Földmíves	–	20
471.	Elek Jánosnő	Földmíves	–	10
472.	Csomós Juliánna	Molnárnő	–	20
473.	Csengery Sámuel	Magyarországi lakos	2	–
474.	Ábrahám István	Mint haszonbérllő adósságot	2	–

Sorszám	Névsor	Polgári állása	Pengőbe	
			Rf.	Xr.
475.	Ábrahám István	Mint Nagy András adósságát	1	8
476.	Ábrahám István	Mint Duma Jánostóli adósságát	–	36
477.	Ábrahám István	Mint Boros Joseftóli adósságát	–	36
478.	Ábrahám István	Mint Takács Andrásstóli adósságát	–	24
479.	Ábrahám István	Mint Hoványitóli adósságát	1	12
480.	Helybeli Fazakas czéh	Czéhmaster Kállai Josef által	–	48
481.	Ifj. Hatvani Mihály	Földbirtokos	1	12
482.	Kováts Dániel	Földbirtokos és órás	2	–
483.	Madás Dániel	Oláh ács legény	–	12
484.	A város allodiális pénztára	Az 1856 ^{dk} év decem. 2 ^{án} tartott képviseleti gyűlés határozata következtébe	25	–
485.	Sántha Ferentz	Földbirtokos	2	–
486.	Vízi Endre	Cs. K. mérnök	1	–
487.	Helybeli fazakas czéh	Czéhmaster Kállai Josef által	–	36
488.	Székely Dénes	Cs. K. mérnök	1	–
489.	Kovács Sándor	– –	–	30
490.	Gergelyfi Leopold	Visg. biztos	1	–
491.	Davidovits Jakab	Izraelita czipész mester	–	20
492.	Marik Antal	Polgár	–	30
493.	Filier Ferentz	Kerületi hivatal szolgálja	1	–
494.	Kain Joseff	Sámsonba lakó izraelita szabó mester	5	–
495.	Helybeli kereskedő testület	Elnök Szathmári László úr által	12	–
496.	Ábrahám István	Mint Ketskeméti Jánosnéali adósságát	–	30
497.	Bálintfy György	Szabó mester	–	30
498.	Tímár czéh	Mint Sinor Rozáliánáli adósságát	5	–
499.	Ábrahám István	Mint Vintze Mártonnáli adósságát	–	36
500.	Szász Istvánnő	Polgárnő	1	–
501.	Kőműves és ács ifjúság	Atyamester Száva Károly által	2	–
502.	Szabó czéh	Czéhmaster Krisán György által	1	–
503.	Oláh László	Mint Doka Péternéali adósságát	1	12
504.	Kocsis Péterné	Oláh asszony	–	25
505.	Jancsó Sámuel	Perjei lakos	–	40
506.	Roth Krisztián	Járásai hivatalnok	2	–
507.	Albach Géza	Kerületi hivatalnok	1	–
508.	Zakariás úr	Ügyvéd	1	–
509.	Klodnitzki Eugen	Kerületi hivatalnok	1	–
510.	Stefanovits Tivadar	Kereskedő segéd	–	40
511.	Papp Mihály	Kereskedő segéd	–	40
512.	? ?	?	1	–
513.	Tabacariu György	Tolvivő	–	12
514.	Johann Stefan	Kerületi hivatalnok	–	12
515.	Végh Mihály	Kereskedő	1	–
516.	Alexi János	Szamosújvári Gör. Cath. Püspök	20	–
517.	Benkő Lázár	Helybeli birtokos	2	–
518.	Szántó Gábor	Sebész	–	24
519.	Fényes Lászlóné Józsa leány	Hatházi lakos	2	–
520.	Bartha Joseff	Szabó mester	1	–
521.	Moné Joseff	I. kerületi biztos	1	–
522.	Báró Györfly Pál úr	Haranglábi birtokos	2	–
523.	György Joseff	Kőműves	–	24
524.	Kamat pénz Surányitól	240 forint 4 holnapra a 8%	6	24
525.	Kabos László	Földbirtokos	5	–
526.	Szikszai Lajos	Sámsoni birtokos	1	–
527.	Duduty Antal	Kereskedő segéd	–	40
528.	Bárán Lajos	Kereskedő segéd	–	40
529.	Bartha Imre	Cs. K. Főhadnagy	1	–

Sorszám	Névsor	Polgári állása	Pengőbe	
			Rf.	Xr.
530.	Baron Hagel	Cs. K. Főhadnagy	2	–
531.	Valaki	?	–	30
532.	Hirschmán Adolf	Marosvásárhelyi lakos	1	–
533.	Gróf Bánfi Béla	25 font vas árrába fizetett	3	30
534.	Szizenstetter Joseff	Catasztralis mérnök	1	–
535.	Surányi Sándor	Szabó mester	1	–
536.	Hajdú Ferencz	Kereskedő	1	–
537.	Josef August Thalhammer	Hivatalnok	1	–
538.	Pivári Antal	Polgári pék	–	18
539.	Breitbart Adolf	(Sap)kás	–	30
540.	Marie Jugenitz	Hauptmanns witve	3	–
541.	Ambrus János	Lakatos mester	1	–
542.	18 ^{dik} Juliusba bál tartatván	ennek jövedelme	21	7
543.	Gál Joseff úr a bál bilétre	Melynek 24.xr. árra volt fizetett még	–	36
544.	Récsi István	Egy bilétért utólagosan	–	24
545.	Özvegy Huberth Joseffnő	Egy bál bilétért utólagosan	–	24
546.	Kereskedő Páskuj János	Két bál bilétre fizetett többet	1	12
547.	Vatai Mihály	Tímár mester és birtokos	20	–
548.	Nolik Ferentz	Szabó mester	–	30
549.	Récsi István	Polgár	–	20
550.	Láng Mórítzné	Egy bál bilétért utólagosan	–	24
551.	Tamásotzky Gábor	Szabó legény	–	24
552.	Josef Kopenetz	Diurnista	1	–
553.	Fried Adolf	Bádogos	–	30
554.	Gámentzi Gerő	Kereskedő segéd	–	24
555.	Bréhm Károly	Szabó mester	1	–
556.	Wellmann	Cs. K. adó pénztárnok	–	30
557.	Demjén István	Kőműves mester	1	12
558.	Legárd Josef	Gymn. tanár	1	–
559.	Andrásy Gyula	Építész segéd	1	–
560.	Kamat pénz Surányitól augusztus 1 st jétől december utolsó napjáig	négy holnapra 240 Pengő forint után a 8% fel számítva	6	24
561.	Krizsán Károly	Gyógyszerész	1	–
562.	Groisz Gusztáv		2	–
563.	Hettzei Gáborné	Birtokosnő	4	–
564.	Gürtesch Carl	Adó hivatalnok	1	–
565.	Mallik Alexander	Adó hivatalnok	1	–
566.	Páter Presidens	A minorita residentia	1	–
567.	Mohelsky	Diurnista	–	12
568.	Koncz	Adó hivatalnok	–	30
569.	Páskuj Antal	Kereskedő	1	–
570.	Pintye Josef	Járási tollnok	1	–
571.	Kónya Kornél	Minorita tanító	1	–
572.	Domjanovits Jakab	Posta mester	1	–
573.	Nagy János	Birtokos	1	–

Összesen: Pengő pénzbe **894 fr. 4 xr.**

Az az nyoltz száz kilentzven négy forint, és négy xr. pengő pénzben, mely összeg a fenn írt adakozóktól önkéntes adakozás útján bé gyűjtetett. Sz. Somlyón Januárus hó 6^{dik} napján 1858^{oba}

Ifjabb Miháltz Elek, város tanács titkára

No	Név	Foglalkozás	Érték	
			1	2
			100	10
45	Károly Antal	Felgár	1	-
46	Márton Emlé	1000. 4. tisz. tiszt	-	20
47	Papp János	Felgár	1	-
48	Székelymátyás János	Tanár	1	-
49	Magyar János	20. Főosztályos orvos	1	-
50	Székely János	Felgár	5	1
51	Papp János	Birtokos	1	-
52	Ócsa János	Birtokos	1	-
53	Józsa Amália	Doctornő	1	-
54	Péteri János	Birtokos	2	-
55	Csiki János	Birtokos	1	-
56	Kaszás János	Felgár	1	-
57	Kobalcsán János	Felgár	1	-
58	György László	Birtokos	1	-
59	Magyar János	Birtokos	2	-
60	Csiki Antal	Birtokos	2	-
61	Börcsök András	Felgár	1	-
62	Székely János	Birtokos	2	-
63	Balogh János	Birtokos	4	-
64	Végh János	vörösgárdi főhadnagy	1	-
65	János, Károly	Rom. Csak. Egyházi gondnok, birtokos	1	-
66	Kochmayer István	Birtokos	1	-
67	Kallay Amália	Cezari kapitány	5	-
68	Andrus Antal	Felgár	1	-
69	Ujfalvi Sigmund	Felgár	5	-
70	Barta János	Birtokos	5	-
71	Székely János	Birtokos	2	-
72	Székely Miklós	hivataltok	2	-
73	Vajsi János	Városi tanácsos	2	-
74	Székely János	Birtokos	1	-
75	Székely János	Kereskedő	1	-
76	Husár Lajos	-	5	-
77	Németi László	Birtokos	12	-
78	Székely János	Felgár	2	-
79	Piskuly János	székely r. k. segédlelkész és tanár	-	20
80	Csiki János	Kereskedő	-	30
81	Csiki János	Birtokos nő	3	-
82	Balogh János	Birtokos	1	-
83	Kaszás János	Birtokos	1	-
84	Ócsa János	Birtokos	2	-
85	Eder László	Egyházi gondnok	5	-
86	Székely János	Kereskedő	1	-
87	Székely János	Birtokos	1	-
			198	42

4. ábra. Az 1. sz. melléklet adományozólistájának egy oldala

II. melléklet

Szerződvény

Melynél fogva mi alább írtak u. m. egy részről én Schavel Josef Debreczeni lakos óra művész; más részről Surányi Josef Sz. Somlyai lakos és kereskedő, mint a Sz. Somlyai Ev. vallást követő Eklésia T.es Elöljáróinak megbízottja, egy a Sz. Somlyai Ev. Templom tornyában készülendő óra eránt meg edgyeztünk a következőkben:

1^{or} Én Schavel Josef kötelezem magamat a Sz. Somlyai Ev. Templom tornyában egy három oldalra mutató óra el kiszítésére, réz kerekkel, értz perselekkal, a leg czélszerűbb esztergált művészi munkával, mind nagyság, mind minőségre nézve a Sz. Sámsoni órához hasonlól, s el látva 4' nagyságú átmérőjű vas lemezből készült, s olajos fejr festékekkel festett mutató táblákkal, aranyos végű mutatókkal, kötelekkel, tsigákkal és a pondusokhoz kívántató vasakkal oly módon, hogy az jövő 1857 évben eső Debreczeni Augustusi vásárra el kiszülvén, ott helyben Sz. Somlyón a toronyban helyre rakván, s tökéletesen helyben hagyván annak jószágáirt 3 évi felelőséggel tartozom, úgy hogy ha tisztán tartás, s illendő gondviselés mellett, bár mi része meg hibázna, azt minden fizetés nélkül azonnal helyre hozom.

2^{or} Én Surányi Josef mint a Sz. Somlyói Ev. Egyház T.es előljáróinak meg bizottja kötelezem magamat, s általam a T. előljáróságot, hogy az említett óráért a meg nevezett minőségű részekkel ki állítatván fizetünk Hatszázhatvanhat 666 f.tokat következő módon: 250 f.tot most előpénzül, 83 ft. 1857^{ik} évi Debreczeni vízkereszi vásárkor, 333 ft. pedig az óra tökéletes fel állítása s helyben hagyása utánn azonnal kifizetünk, ezen kívül minden az óra ügyében meg kívántató fuvar s előfogatról gondoskodunk, úgy szinte az óra művész és segédje itt létébni el látásról ki jövetelük alkalmával úti költségül 12 ft.ot megtérítünk, ezen kívül az óra művész vízkereszi vásárkor ki jövén az óra hely fel mirisére, az óra házat, utasítása szerént az óra ki hozataláig el kiszítettjük, minthogy pedig a szám táblák nagyságát előlegesen tökéletesen nem tudjuk, arra nézve meg állapítatik, hogy ha azok öszves tér mértéke 38 □ lábnál több v. kevesebb leend, □ láb szerént 2 ft.jával több v. kevesebb fizettetik.

Kelt Debreczenbe Oct. 6^{án} 1856

Schavel Josef óra művész mint vállaló

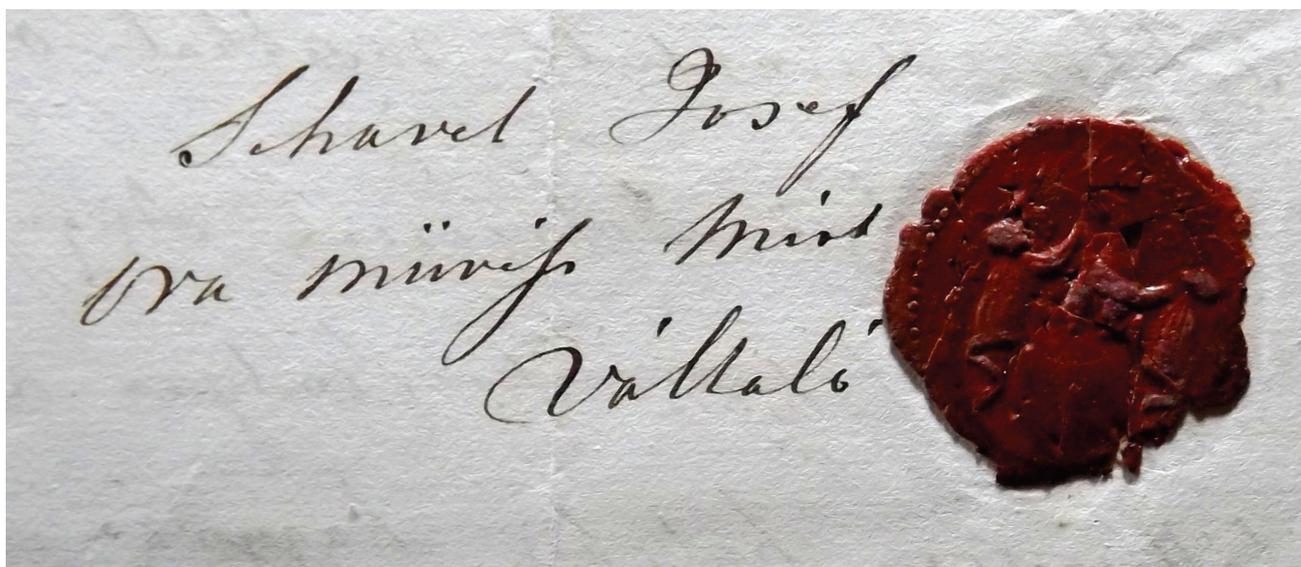
Surányi Josef mint megbízott rendelő

Előpénzül fel vettem kétszázötven 250 f.tot, Schavel Josef

[A továbbiakban a megállapított kifizetések átvételi igazolásai Schável József és idősebb Miháltz Elek, illetve Éder László egyházi gondnokok aláírásával:

1857 jan. 12-én 178 ft.;

1857 dec. 30-án a 4' 6" átmérőjű táblákért felszámított többlettel együtt 271 ft.]

5. ábra. Schável József „óraművész” vállalkozó aláírása és pecsétje

III. melléklet

A Szilágy-Somlyói evang. Ref. Szentegyház tisztelt Tanácsához intézett alázatos jelentése [városi] Tanács Titkára ifjabb Miháltz Eleknek a toronyóra felállítására adakozás útján bé gyűjtött pénzöszegekről. Egy eredeti és egy másolatbani adakozás gyűjtő listával és egy okadatolt számadással.

Tisztelt Egyházi Tanács

Nyoltzvan éveket fejűlműlt tisztos öreg atyámmali beszélgetés hozta létre a múlt 1856^{ik} év folyamába azon eszmét mi szerént elhatároztam magamba, – Szentegyházunk tornyába önkéntes adakozás útján egy órát felállítatni, és ez által kiseded de kedves városunk díszét s méltóságát bár mi kicsiny részben is emelni, – meg kezdvén az ezen terv kivihetésére szükséges pénzöszegeknek adakozás útján gyűjtését, – egyházigondnok Éder László Úr fáradhatlan közremunkálásával segített fáradozásimat, kívánt eredmény koszorúzta, – mert kivétel nélkül minden megtanulásom pártolásra s segedelemre találván, jelenleg már hála az égnek! – a felállítatni czélba vett óra üt is, s miután így forró óhajátomat már telyesűlve lenni látom, nem marad részemre egyéb hátra, mint a bégyűjtött adakozási pénz összegekről számolni, – mire nézve alázatos tisztelettel ide mellékelem az adakozók eredeti névsorát, s annak szintén egy másolatát, továbbá a bevételről és kiadásról szőlő okadatolt számadásomat azon alázatos kéréssel, hogy ezen irományokat az Egyház levéltárába bé tétetni méltóztasson, – meg jegyzem végre alázatosan, – hogy a mint számadásom mutatja, az óra felhúzásáérti fáradozást – habár csak kevés időre is, a begyűlt pénzekből előre kifizettem.

Tellyes tisztelettel lévén a tisztelt Egyházi Tanácsnak
alázatos szolgálja, ifjabb Miháltz Elek, Sz. Somlyó Várossa Tanácsa Titkára
Sz. Somlyón Januárus 6^{án} 1858^{ba}

Számadás
a helybeli evang. ref. egyház tornyába felállított órára, adakozás
útján bé gyűlt és kiadott pénzöszegekről

Folyó szám	A melléklet betűje vagy száma	A bevétel és kiadás megnevezése	Bevétel pengő pénzbe		Kiadás pengő pénzbe	
			x.	f.	x.	f.
1.	1.	1.	1.	1.	1.	1.
2.	B.	A mellékelt szerződvény szerént fizettetett óraművész Schával Joseffnek	–	–	699	–
3.	1	Egy levél B. Bánfy Ádám Úrnak	–	–	–	18
4.	2.	- - Kovács Anna aszszonyságnak	–	–	–	21
5.	3.	- - Fényes Lászlónő Úrnőnek	–	–	–	18
6.	4.	- - Hegyi Mihály nő	–	–	–	18
7.	5.	- - Rácsok István Úrnak	–	–	–	21
8.	6.	- - Kovács Lórintz	–	–	–	18
9.	7.	- - Kádár István	–	–	–	15
10.	8.	- - László Joseff	–	–	–	21
11.	9.	- - Püspök Alexi János Úrnak	–	–	–	18
12.	10.	- - Schával Joseff Úrnak	–	–	–	18
13.	11.	- - Schával Joseff Úrnak	–	–	–	12
14.		Egyházigondnok Éder László és óraművész Kovács Urakkal, alolirt Sámsonba menvén az ottani toronyóra megnézésére, szekérbér és a kocsisnak az úton	–	–	3	18
15.		A város allodiális pénztárából ajándékozott 25 pengő forintokról szőlő nyugtára bélyeg	–	–	–	6
16.	12.	43 szál deszka szála 42 x. váltóba	–	–	12	2½
17.		Sájternek a Templom kim(...)séért	–	–	30	–
18.	C.	Gerendák az óraházhoz	–	–	3	12
19.	D.	25 pár detzka párja 1 f. 15 x. váltóba	–	–	12	30
20.		3 köből zab az órás lovai számára a 1 f. 12 x.	–	–	3	36
21.	13.	Egy levél B. Bánfy Ádám Úrnak	–	–	–	18
22.	14.	- - Rácsok István Úrnőnek	–	–	–	21
23.	15.	- - Fényes Lászlónő	–	–	–	18
24.	16.	Kovács munkára	–	–	1	4
25.	17.	Ács munkára	–	–	15	16

Folyó szám	A melléklet betűje vagy száma	A bevétel és kiadás megnevezése	Bevétel pengő pénzbe		Kiadás pengő pénzbe	
			x.	f.	x.	f.
26.	18.	Vasakra, szegekre s.a.t.	–	–	8	32½
27.	19.	Egy nagy ablak a torony keleti ablakára	–	–	2	–
28.	20.	Kába asztalosnak a Contójába irtakért	–	–	26	28
29.	21.	Lécszeg és sarkok	–	–	1	50½
30.	22.	Egy zár az óraházra	–	–	1	12
31.	23.	Egy levél Schável Joseffnek	–	–	–	18
32.	E.	A pondus kövek elhozataláért	–	–	1	12
33.	25.	Egy levél Schável Joseffnek	–	–	–	18
34.	26.	- - Schável Joseffnek	–	–	–	18
35.	27.	- - Schável Joseffnek	–	–	–	15
36.	28.	- - Schável Joseffnek	–	–	–	15
37.	29.	Tartás költség az óra feltétele alatt 5 egyén és 3 ló, – 6 nap 7 éjjelre szállással	–	–	42	37
38.	30.	Ifj. Szarvadi Pálnak az óra felhúzásért előre	–	–	6	–
39.	31.	Az óra fel állításakor költségek	–	–	11	36
40.	F.	A perpendiculum ajtócskára költségek	–	–	–	12
41.	32.	Óraművész Kovács Úrnak gondoskodásáért előre	–	–	6	40½
		Öszvesen	894	4	894	4

Az az: nyoltz száz kilenczven négy forintok és 4 xr.ok pengő pénzben mely öszveg a fentebbiek szerént bé vétetvén, ki is adatott. Sz. Somlyón Januárius hó 6^{án} 1858^{ba}

Iffjabb Miháltz Elek városi Tanács Titkára

6. ábra. Az óraház a súlyokkal és az ingával

IV. melléklet

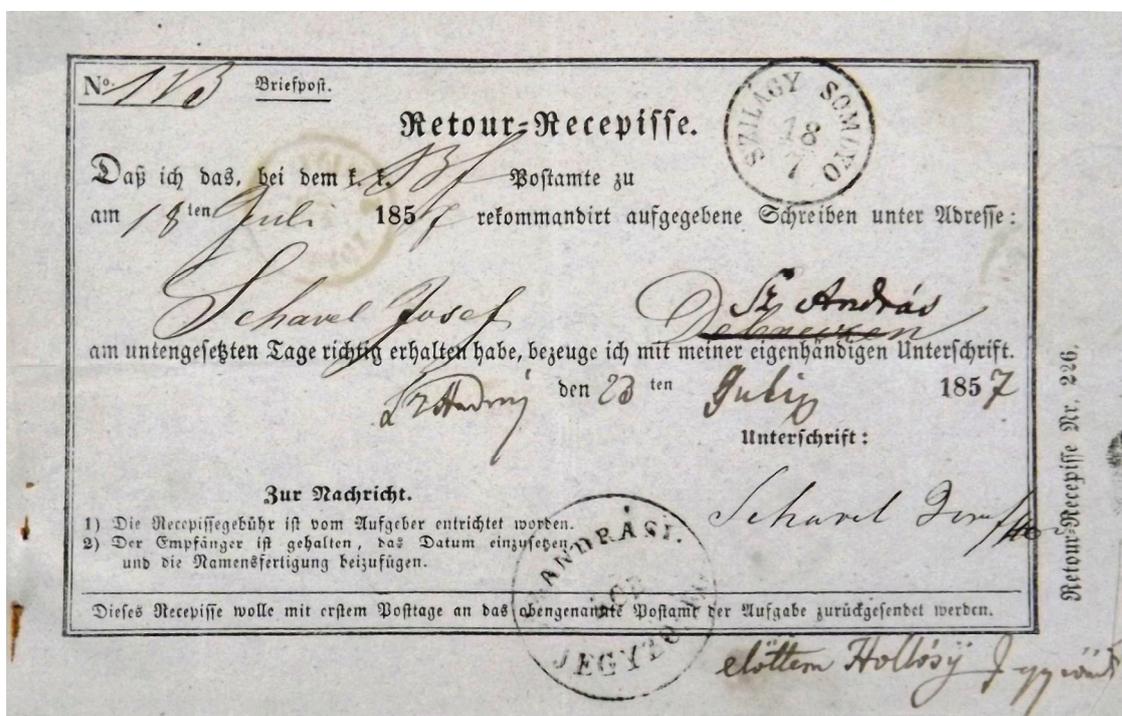
A folyó 1858^{ik} év Február 4^{én} tartott városi közgyűlés jegyzőkönyvéből ki írt cikkely

[Előterjesztés:]

7. Olvstatott Tanács titkára ifj. Miháltz Eleknek a közgyűléshez intézett 53. idei Tanácsi szám alatti azon alázatos jelentése, és kérése, mely szerént hálás köszönettel adja elő, hogy nékie a mindenütt és minden kivétel nélkül találkozott részvételből adakozás útján, a helybeli Ev. Ref. Szentegyház tornyába egy órát fel állíttatni sikerült, s beadja azon adakozók névjegyzékét melynek eredetije a nevezett Szentegyház levéltárába tétetett, másolatát, és a bé gyűlt pénzekről számadását, melynek okadatai szintén a Szentegyház levéltárába tétettek, – azon kéréssel, hogy a Közgyűlés méltóztasson a város allodiális pénztárából az óra felügyelő számára egy kevés évenkénti jutalmat engedményezni.

[Határozat:]

A Közgyűlés ifj. Miháltz Eleknek az óra fel állítása körül tett fáradozásaiért nyilvános köszönetet szavazván, a bé adott jelentést, névjegyzéket és számadást örök emlékül a város levéltárába bé tétetni rendelte, – az óra felhúzó számára pedig, a jelen 1858^{ik} katonai évtől kezdve úgy mint a Rom. Cath. Szentegyház tornyába létező óra fel húzásáért is már áll, évenkénti jutalmul a város allodiális pénztárából 4: négy pengő forintot engedményezett, és erről az illető Egyházi hatóságot értesíttetni határozta.

7. ábra. Schável József postai elismervénye 1857. július 23-ikáról